

Anders Stubkjær i RÆSON:

Putin spiller højt spil med forholdet til Israel

Rusland og Israel har i dag et relativt stærkt forhold. Det bygger på tre grundpiller: En million russiske jøder i Israel, en samhandel anslået til cirka \$1.5 mia., et strategisk samarbejde og en parallel forståelse af Tjetjenien og Palæstina. Ruslands udbredelse af sine økonomiske interesser til resten af Mellemøsten risikerer dog at forbitre forholdet til Israel. Det handler specielt om salget af atomteknologi og konventionelle våben til lande som Iran og Syrien - og om et stigende antal racistiske overfald på jøder i Rusland.

Af Anders Stubkjær

cand. mag i Engelsk, Internationale og Mellemøstlige Studier, MA in International Studies

Økonomi, russiske jøder i Israel og strategisk samarbejde udgør grundpillerne i forholdet mellem Rusland og Israel i dag. Israel genoprettede de diplomatiske forbindelser med det daværende Sovjetunionen i 1989, bl.a. fordi

Mikhail Gorbatsjov tillod russiske jøder at udvandre til landet. I dag er der cirka 1 million russiske jøder i Israel, og denne gruppe er en af de vigtigste forklaringer på de relativt veludviklede økonomiske forbindelser mellem de to lande. De russiske jøder i Israel og deres relationer i Rusland bidrager til en generel styrkelse af bl.a. handelsforbindelser, kulturel udveksling og ikke mindst turisme. De to lande samarbejder desuden om udvikling af militær teknologi, specielt militærfly. Det kan bl.a. forklares med, at flere af den israelske flyindustri medarbejdere er tidligere sovjetiske statsborgere med et godt kendskab til det russiske militær. Siden 2001 har de to lande også samarbejdet om bl.a. uddannelse af militær og politi og grænseovervågningsstyrker.

Israel ser relationerne til resten af Mellemøsten ud fra et sikkerhedspolitisk perspektiv, hvorimod Rusland ser det ud fra et økonomisk perspektiv. Vurderingen i Kreml er således, at en iransk atombombe ikke udgør en trussel for Rusland.

Gennem hele sit præsidentskab har et af Vladimir Putins mål været at styrke den russiske økonomi - et andet, at genskabe noget af den indflydelse, der gik tabt ved Sovjetunionens opløsning. Han har konsekvent forsøgt at bruge våbensalg til at skaffe sig indflydelse i bl.a. Mellemøsten, hvor man således har styrket to af Israels fjender

Ruslands våbensalg til Iran og Syrien

At Ruslands atomenergiindustri har et voldsomt behov for økonomiske saltvandsindsprøjtninger for at overleve har gjort salg af atomteknologi meget oplagt for Moskva. Derfor underskrev Rusland i 1995 en aftale om leveringen af en atomreaktor og 2000 tons nukleart brændstof til Iran, og i 2001 købte den iranske præsident Muhammad Khatami militært udstyr, bl.a. våben, for \$7 mia.. I dag er det centrale spørgsmål om Iran producerer en atombombe - og i givet fald hvornår. En iransk atombombe vil åbne ballet for et våbenkapløb i regionen, hvilket vil gøre alt andet end at bidrage til den regionale stabilitet. En bombe vil desuden styrke det iranske regime og den shia-muslimske verden. Israel ser en atombombe i hænderne på det iranske styre som en alvorlig trussel mod landets sikkerhed. Man er også bekymret over Ruslands salg af konventionelle våben til Iran, der kan bruges til at beskytte reaktoren mod angreb og vanskeliggøre en eventuel militær aktion mod reaktoren. Professor ved George Mason Universitetet Mark N. Katz påpeger, at Israel ser relationerne til resten af Mellemøsten ud fra et sikkerhedspolitisk perspektiv, hvorimod Rusland ser det ud fra et økonomisk perspektiv. Vurderingen i Kreml er

således, at en iransk atombombe ikke udgør en trussel for Rusland.

Konventionelle våben er e af de eneste konkurrencedygtige eksportvarer, Putin har til rådighed. Det gælder fx for Ruslands salg af våben til Syrien, der også er en kilde til irritation og bekymring for Israel. I 2005 afskrev Rusland \$ 13,4 mia. af Syriens gæld, der var oparbejdet under den Kolde Krig, og senere kom en aftale om leveringen af missiler til Bashar al-Asad i hus. Ilan Berman fra American Foreign Policy Council pointerer, at Israel kritiserer aftalen ud fra den betragtning, at den kunne rykke magtbalancen i regionen til Syriens fordel. Efter sigende var Putins kommentar til den israelske kritik i første omgang, at missilerne alene forhindrede Israel i at overflyve Asads palads. Ligesom det er tilfældet med den iranske atomreaktor, udviser Rusland begrænset forståelse for Israels sikkerhedsfokus.

Rusland som 'muslimsk stat'

I Israel er der også stigende bekymring over det øgede fremmedhad og de ultra-nationalistiske organisationer i Rusland og over, at der fra Kremles side ikke bliver reageret på overgrebene. Forfatteren Ilya Bourtmann, der tidligere har været tilknyttet bl.a. the American Enterprise Institute og the Begin-Sadat Center for Strategic Studies, skriver, at der i 2005 var en række nyfascistiske demonstrationer i Moskva. I 2006 angreb en ung skinhead den jødiske synagoge i Moskva. Vladimir Putin kommenterer ikke hændelserne og tog dermed heller ikke afstand fra dem. Det er en udvikling, der langtfra vækker begejstring i Israel.

Et andet spørgsmål er, hvordan Vladimir Putin vil håndtere det stadigt mere udtalte krav om politisk indflydelse fra den voksende gruppe af muslimske borgere, og om dette vil komme til at påvirke relationerne til Jerusalem. Cirka 20 ud af landets 145 millioner borgere er muslimer; fødselstallet blandt muslimske borgere er stigende og en voldsom bølge af konversioner til Islam er i ang, samt at.¹ Putin udtalte i 2003 i Malaysia, at 'Rusland var en muslimsk stat, der håbede på at spille en rolle i globale muslimske forhold'. Ilya Bourtmann påpeger, at Putin også ved andre lejligheder har givet udtryk for, at Rusland er en loyal forsvarer af islamiske interesser.

¹ The Economist, april 2007

Putin udtaler sig givetvis positivt om Ruslands forhold til Islam ved strategiske velvalgte lejligheder, fordi han håber at sætte Rusland i et mere favorabelt lys i den islamiske verden generelt. Set fra Moskva kan det medføre mere politisk indflydelse. Det er også tænkeligt, at Putin gør det for at stryge den muslimske del af den russiske befolkning med hårene. Men under alle omstændigheder er der en risiko for, at Putins positive 'lyde' overfor den islamiske verden vil bidrage til mistænksomheden, som Jerusalem begynder at nærme sig sin russiske partner.

Israel udtrykker i relation til angrebene på Moskva forståelse for Ruslands militære aktiviteter i Tjetjenien. Det skete især under Israels daværende premierminister Ariel Sharon, der selv var russiskfødt og talte russisk.

Tjetjenien og Palæstina-parallelen

Igor Khrestin og John Elliot, forskere fra hhv. the American Enterprise Institute og the Council on Foreign Relations peger på, at Putin personligt oplever konflikten med Tjetjenien på samme måde, som Israel oplever konflikten med palæstinenserne. Som premierminister blev Putin involveret i konflikten mellem Rusland og Tjetjenien omkring 1999. Andre analytikere som professor ved John Hopkins Universitetet Robert O. Freedman fremhæver, at netop den gensidige forståelse for kampen om et landområde, og indsatsen mod terrorisme og religiøs ekstremisme, er med til at cementerer relationerne - også fordi alt tyder på, at det er Putin, der alene bestemmer kursen over for Israel. Mange beskriver Ruslands fremfærd i Tjetjenien som yderst brutal og påpeger regelmæssigt, at der forekommer brud af internationale konventioner og menneskerettighederne. Parallelt kritiserer mange Israels fremfærd over for palæstinenserne.

Efter Tjetjenienkonflikten blussede op, oplevede Rusland flere terrorangreb, bl.a. angrebet på Dubrovka-teateret 2003, en skole i

Beslan i 2004 samt flere bombninger af boliger i Moskva. Kreml mener, at alle disse aktioner er tjetjenske terroristers værk. Palæstinenserne hyppige angreb på Israel møder samme reaktion fra Jerusalem.

Israel udtrykker i relation til angrebene på Moskva forståelse for Ruslands militære aktiviteter i Tjetjenien. Det skete især under Israels daværende premierminister Ariel Sharon, der selv var russisk-født og talte russisk. Til gengæld har Putin undladt at kritisere Israels fremfærd over for palæstinenserne, og han har i stedet placeret ansvaret for den eskalerende konflikt på 'ekstremistiske kræfter', hvilket må tolkes som bl.a. palæstinensiske grupper og Hizbollah.

I FN er relationerne mellem de to lande mere tvetydige. På den ene side stemmer Rusland for resolutioner, der kritiserer Israels fremfærd over for palæstinenserne. På den anden side stemmer Rusland imod, eller undlader at stemme for resolutioner, der handler om fx kritik af den israelske "sikkerhedsmur" eller udsendelse af en evt. fredsbevarende styrke til de besatte palæstinensiske områder.

Tvetydigheden kan forklares med Tjetjenien-konflikten: Rusland ønsker ikke at åbne for muligheden for internationale fredsbevarende styrker i de palæstinensiske områder, fordi det kunne skabe en præcedens, der vil åbne for at noget tilsvarende kunne ske i Tjetjenien. På samme måde istemmer Rusland ikke kritikken af den israelske "sikkerhedsmur", fordi det er en strategi, der formentlig bliver overvejet i forhold til Tjetjenien. Ironisk nok er den russiske stemmeafgivelse derfor ikke en direkte støtte til Israel, men den indirekte støtte betragtes formodentligt som et positivt spin-off set med russiske øjne. Og den har de nok luret i Jerusalem.

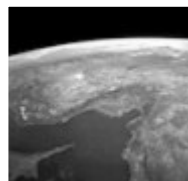
Med salget af atomteknologi og konventionelle våben til problematiske stater som bl.a. Iran risikerer Putin både relationerne til Israel, men også til en stor del af det internationale samfund.

Putin spiller højt spil

Forholdet mellem Rusland og Israel er i dag tilsyneladende stabilt og positivt. Der er dog i Israel en stigende grad af mistroiskhed over for Ruslands intentioner og interesser i Mellemøsten. Prioriterer Rusland det arabiske/persiske Mellemøsten eller den jødiske relation? Hvornår vil Ruslands interesser gå i direkte modstrid med Israels?

På den ene side har Rusland og Israel en fælles fjende i de religiøse grupperinger, der opfordrer til vold i både Mellemøsten og Nordkaukasus. De to lande har også et fællesskab gennem den relativt store del af den israelske befolkning med russiske bånd. På den anden side foretrækker en stor del af Ruslands politiske elite, bl.a. udenrigsministeriet, at dyrke relationerne til det arabiske/persiske Mellemøsten frem for relationerne til Israel. Og så har Rusland adskillige millioner muslimer i sin befolkning, der kræver stadig mere opmærksomhed. Flere angreb på jødiske personer og institutioner på russisk jord vil ikke kunne blive problematisk for relationerne mellem de to lande. Afhængig af hvordan Kreml håndterer disse sager, har de potentialet til at komplicere forholdet til Jerusalem.

Putin håber formodentligt, at bl.a. salget af atomteknologi både giver en substantiel økonomisk gevinst, men også at det styrker Ruslands indflydelse i globale affærer. Men Putin spiller højt spil. Med salget af atomteknologi og konventionelle våben til problematiske stater som bl.a. Iran risikerer Putin både relationerne til Israel, men også til en stor del af det internationale samfund. En iransk atombombe eller en væbnet konflikt, fremprovokeret af salget af konventionelle våben, vil uden tvivl skade Ruslands position kolossalt.

Anders Stubbjær er cand. mag. i Engelsk, Internationale og Mellemøstlige Studier fra Aalborg Universitet (2002), Master of Arts in International Studies fra University of Sheffield (1997), Tidl. ekstern lektor i Internationale Studier ved Aalborg Universitet, medlem af

Styrelsen for Folkekirkens Nødhjælp (2000-2004). Nytiltrådt gymnasielærer i engelsk og samfundsfag ved Statsskolen i Sønderborg.